

María Wonenburger

La atrevida matemática a la que nuestro país dio dos veces la espalda

Mª José Souto Salorio i Ana Dorotea Tarrio Tobar

Next Door Publishers. Pamplona, 2024

La història de la María Wonenburger és un relat que pot ser comú al de moltes dones que varen viure les trifulgues més doloroses a què ens va sotmetre el franquisme. La protagonista d'aquesta història verídica és una noia, filla d'una família republicana que va viure sota el tens control del règim franquista. El seu entorn sòcio-cultural era força estimulant, en una casa on s'hi llegia i hi havia una important vinculació amb el món de la cultura, en general. En el seu passat, en temps de la república, s'havien viscut amistats amb persones destacades de la intel·lectualitat, igual que lleugers o contactes indirectes amb figures com Salvador Dalí, Federico García Lorca, Picasso i altres personatges de nivell reconegut.

Ja des de menuda, la Maria va manifestar un interès infranquejable per les matemàtiques i no va escatimar ni esforços ni sacrificis per recórrer el camí que l'havia de dur cap a l'estudi profund d'aquesta matèria. Cal recordar que, en els anys 50, l'assumpció aquests afanys per una noia jove comportava superar una ingrata carrera d'obstacles, plena de qüestionaments i barreres.

Maria Wonenburger era posseïdora d'una gran memòria i capacitat de retenció dels conceptes apresos, fet que la va anar convertint en una referent per a ser consultada per tots els professionals del seu entorn. Estem parlant de la universitat i d'estudis molt especialitzats, però no hem d'oblidar que també parlem d'una època grisa, amb institucions tancades en si mateixes i sense cap projecció cap enfora, especialment a l'estranger. Afegida a aquesta condició endèmica de la universitat en temps de Franco, cal tenir en compte que la seva condició de dona multiplicava les pegues i dificultats per al seu desenvolupament personal i intel·lectual. Malgrat aquests obstacles, va aconseguir la seva llicenciatura, amb un expedient excepcional que incloïa 12 matrícules d'honor. Es pot deduir que aquest aval li va donar forces i confiança per superar les adversitats que li comportava la seva identitat i d'on va obtenir les energies necessàries per a configurar una enèrgica valentia per seguir avançant.

Va poder fer la tesi doctoral, en un ambient de pobresa social i cultural a l'Espanya d'aquells temps, que va comportar arduos esculls en la realització dels tràmits administratius en una insuportable densitat burocràtica. Es va trobar enfrontant-se a la incomprensió administrativa, on va haver de lluitar contra la intolerància inclús en la gestió de les convalidacions de les matèries al·legades. Tot plegat va suposar que la seva tesi feta a Espanya va comportar l'esgarrifosa xifra de 40 anys per a ser reconeguda.

Malgrat tots aquests impediments, va saber aprofitar el coneixement dels moviments més avantguardistes dels Estats Units d'Amèrica, on va poder anar-hi amb una beca a ampliar el seus coneixements. D'aquí va ser reclamada al Canadà, a càrrec de prestigiosos matemàtics, sobretot gràcies als seus amplis coneixements en àlgebra.

Com a professora universitària, sempre va ser una gran impulsora de les capacitats del seu alumnat, fet que va aprofitar per donar-los la confiança necessària per a avançar i progressar. Com a conseqüència de tot això, va tenir una àmplia activitat en les tasques d'investigació, discussió i docència, de la que se'n van beneficiar centenars d'alumnes, entre els quals hi havia els 26 a qui va dirigir les respectives tesis doctorals.

Veient l'evolució vital i personal de Maria Wonenburger, no costa gaire entendre quin és el significat psicològic de la resiliència i la capacitat indiscutible d'una persona que va saber lluitar sense rendir-se per a aconseguir els seus objectius. L'exemple de la nostra doctora n'és un exemple molt il·lustrador i ens pot fer entendre que la convicció amb què una persona lluita per tal d'arribar als seus objectius és la principal força que pot impulsar aquest indiscutible esforç.

Igualment, entre totes les persones que la varen conèixer i van tractar amb ella, han destacat la seva qualitat humana, la seva proximitat afectiva i la seva qualitat com a amiga dels qui estaven al seu voltant. El seu pas per la universitat d'Indiana li va permetre sentir-se feliç, al mateix temps que plena de satisfaccions professionals i amb condicions idònies per gaudir de la vida i el treball. Aquestes condicions, juntament amb la seva alta condició humana i la seva dignitat natural, sempre allunyada de les pretensions, la varen dotar d'un ampli i intens entorn d'amistats. Naturalment, el seu prestigi com a docent i investigadora la va portar a publicar una gran quantitat d'articles, al mateix temps que va participar en diversos congressos i va donar un gran nombre de conferències.

En la seva edat més madura, va retornar a la seva Galícia natal per a tenir cura de la seva mare, a principis dels anys 80. I va seguir vivint-hi, jubilada, fins a la seva mort, l'any 2014.

Sempre ha estat recordada com una excel·lent matemàtica, constantment predisposada a ajudar i col·laborar amb col·legues i estudiants, i contínuament preparada per a participar en qualsevol projecte que fos del seu interès.

Jaume Forn i Rambla